

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

ФЕДІРКО Жанна Володимирівна – кандидат педагогічних наук, старший викладач кафедри теорії і методики середньої освіти комунального закладу «Кіровоградський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти імені Василя Сухомлинського».

Коло наукових інтересів: підготовка вчителів до інноваційної діяльності.

INFORMATION ABOUT THE AUTHOR

FEDIRKO Zhanna Volodymyrivna – candidate of pedagogical sciences, senior teacher of the department of theory and methods of secondary education of municipal institution «Kirovograd regional in-service teacher training institute named after Vasyl Sukhomlynsky».

Scientific interests: preparing teachers for innovation.

Стаття надійшла до редакції 11.01.2023 р.

УДК 373.5.091.33:62

DOI: 10.36550/2415-7988-2023-1-208-251-255

ЦАРЕНКО Ірина Леонтіївна –

кандидат педагогічних наук

старший викладач кафедри технологічної та професійної освіти

Центральноукраїнського державного педагогічного

університету імені Володимира Винниченка

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-0720-4650>

e-mail: irina.tsarenkof@gmail.com

ВИКОРИСТАННЯ ІНТЕРАКТИВНИХ ТЕХНОЛОГІЙ ПРИ ВИКЛАДАННІ КУРСУ «МЕТОДИКА НАВЧАННЯ ДИСЦИПЛІН ФАХОВОЇ ПІДГОТОВКИ»

Стаття присвячена актуальній проблемі підготовки майбутніх педагогів професійного навчання на засадах компетентнісного підходу під час вивчення курсу «Методика навчання дисциплін фахової підготовки» з використанням інтерактивних технологій. Зазначається, що використання інтерактивних технологій активізує мислення студентів, сприяє формуванню ключових і фахових компетентностей; забезпечує належний рівень оволодіння студентами навчальним матеріалом; активізує навчально-пізнавальну та дослідницьку діяльність; підвищує практичну орієнтованість освітнього процесу на майбутню професію. Визначено, що найбільш ефективним при організації освітнього процесу з курсу «Методика навчання дисциплін фахової підготовки» є такі інтерактивні методи: візуалізовані лекційні заняття, тренінги, дискусії, ділові та рольові ігри, які часто мають інтеграційний характер та передбачають поєднання традиційних і сучасних активних методів навчання. Обґрунтовано, характерні ознаки інтерактивного навчання, до яких відносяться: обов'язковість зворотного зв'язку; автономія та ініціативність студентів; співробітництво всіх учасників освітнього процесу; проблемний і рефлексивний характер навчання.

Ключові слова: дослідницька діяльність, освітній процес, ключові компетентності, фахові компетентності, фахова підготовка.

TSARENKO Irina Leontyevna –

Candidate of Pedagogical Sciences,

senior lecturer of the Department of Technological

and Professional Education of the

Volodymyr Vynnychenko Central Ukrainian

State Pedagogical University

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-0720-4650>

e-mail: irina.tsarenkof@gmail.com

USE OF INTERACTIVE TECHNOLOGIES IN TEACHING THE COURSE "TEACHING METHODS OF PROFESSIONAL TRAINING DISCIPLINES"

The article is devoted to the actual problem of training future teachers of professional training on the basis of the competence approach during the study of the course "Methodology of teaching the disciplines of professional training" using interactive technologies. It is noted that the use of interactive technologies activates students' thinking, contributes to the formation of key and professional competencies; ensures the appropriate level of students' mastery of the educational material; activates educational, cognitive and research activities; increases the practical orientation of the educational process to the future profession. It was determined that the following interactive methods are the most effective in organizing the educational process from the course "Methodology of training disciplines of professional training": visualized lectures, trainings, discussions, business and role-playing games, which often have an integrative nature and involve a combination of traditional and modern active learning methods. Reasonably, the characteristic features of interactive learning, which include: mandatory feedback; autonomy and initiative of students; cooperation of all participants in the educational process; problematic and reflective nature of learning. The introduction of interactive technologies into the educational process implies that the teacher must determine the students' reactions and understanding of the purpose of the classes, which is important for the formation of program competencies necessary for their future profession. The introduction of multimedia products into the educational process, namely: electronic manuals and textbooks, encyclopedic guides, educational videos, etc., contributes to the improvement of the effectiveness of the use of interactive teaching methods. Such products combine text, graphics, audio and video information,

animation. During the implementation of interactive technologies, students actively take part in educational activities, model problematic professional situations, work on the topic and perform creative and research tasks, conduct discussions with classmates, acquire skills to justify and argue their own point of view, develop strategies for optimal behavior in various professional situations.

The effectiveness of the formation of professional competences in students during the course "Methodology of teaching the disciplines of professional training" depends on the pedagogical technologies used by the teacher, which often have an integrative nature and involve a combination of traditional and modern active learning methods.

Keywords: research activity, educational process, key competences, professional competences, professional training.

Постановка та обґрунтування актуальності проблеми. Сучасні вимоги ринку праці та ринку робочої сили, соціальні й економічні умови та інші чинники зумовлюють потребу в підвищенні якості підготовки фахівців, які мають володіти не тільки спеціальними знаннями, а й професійними якостями, що забезпечують їх професійну мобільність і конкурентоспроможність, здатність до правильної оцінки цивілізаційних процесів. Такі вимоги, першочергово, ставляться до системи професійної освіти, яка має сприяти формуванню інтелектуальних ресурсів суспільства і забезпечувати високий рівень підготовки продуктивних сил. Тому, перетворення, що відбуваються в економіці, та професійна освіта взаємопов'язані і не можуть здійснюватися без ефективного розвитку системи підготовки фахівців для закладів професійно-технічної освіти. Таким чином, завдання підготовки фахівців професійного навчання та формування суспільно значущої особистості, здатної до саморозвитку в процесі своєї професійної діяльності, мають вирішуватися у системі професійної освіти [2].

Разом з цим, підготовка педагогів професійного навчання повинна здійснюватися на основі впровадження в освітній процес інноваційних освітніх технологій, зокрема інтерактивних. Використання інтерактивних технологій під час опанування майбутніми педагогами професійного навчання курсу «Методика навчання дисциплін фахової підготовки» надає можливості студентам засвоювати навчальний матеріал на рівні власної пізнавальної та дослідницької активності. Отже, під час занять з курсу «Методика навчання дисциплін фахової підготовки» за умови використання інтерактивних технологій у студентів формуються передбачені навчальною програмою дисципліни ключові та фахові компетентності, необхідні для успішної самореалізації у професійній діяльності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблемі розвитку професійної освіти, в цілому, та професійно-педагогічної освіти зокрема, присвячено наукові дослідження багатьох вітчизняних та зарубіжних учених. Зокрема, теоретичні проблеми фахової підготовки педагогів досліджувалися у наукових та науково-методичних працях Ю. Бабанського В. Беспалька, В. Сластьоніна та інших.

У монографіях А. Вербицького, С. Сисоєвої, О. Пометун та інших відомих учених розглядаються основні концептуальні засади

впровадження інтерактивних технологій у освітній процес.

Розвитку пізнавально-дослідницької активності студентів, які забезпечують інтерактивні методики навчання, присвячено дослідження численних психологів і педагогів. Ця проблема висвітлена у наукових дослідженнях В. Бондаревського, В. Демиденко, В. Іванової, В. Ковальова, С. Рубінштейна та інших учених.

У наукових працях В. Анісімова, С. Мадзігона, С. Сисоєвої та інших досліджувалися різні аспекти професійної підготовки фахівців у закладах вищої освіти, зокрема формування компетентностей студентів, розвиток їх творчих здібностей і професійного мислення.

Мета статті: теоретично дослідити досвід впровадження інтерактивних технологій у закладі вищої освіти в процесі викладання курсу «Методика навчання дисциплін фахової підготовки» для майбутніх педагогів професійного навчання.

Методи дослідження. *теоретичні* – вивчення, аналіз та узагальнення науково-педагогічної літератури для ознайомлення зі станом досліджуваної проблеми, систематизація, порівняння, узагальнення одержаних науково-теоретичних даних; *емпіричні:* діагностичні (анкетування, опитування, тестування, діалог, дискусія), обсерваційні (спостереження, рейтингова оцінка, самооцінка) для встановлення рівня сформованості професійної компетентності майбутніх педагогів професійного навчання шляхом впровадженні в освітній процес інтерактивних технологій.

Виклад основного матеріалу дослідження. Сучасними педагогічними підходами до впровадження інтерактивних освітніх технологій передбачається, що ці технології спрямовані не лише на отримання відповідних знань та їх відтворення, а й на самостійне здобування знань студентами у процесі їх активної пізнавальної та дослідницької діяльності [3]. Тому, активна діяльність майбутніх педагогів професійного навчання під безпосереднім керівництвом викладача, передбачає формування у студентів програмних компетентностей для успішного здійснення професійної діяльності. Основною метою використання інтерактивних технологій при вивченні курсу «Методика навчання дисциплін фахової підготовки» є діалогічне спілкування студентів як між собою, так і з викладачем, оскільки це є важливим чинником для розвитку комунікативних здібностей і вмій студентів для

вирішення проблемних ситуаційних завдань колективно.

Таким чином, оптимальному використанню інтерактивних технологій під час проведення занять з курсу «Методика навчання дисциплін фахової підготовки» сприяє вирішення таких навчально-організаційних завдань:

- підпорядкованість освітнього процесу діям викладача;

- забезпечення активної участі у навчальній роботі студентів незалежно від рівня підготовки;

- встановлення безпосереднього контролю за рівнем засвоєння навчального матеріалу [6].

Результати проведеного аналізу наукових праць показали, що у більшості досліджень інтерактивні технології розглядаються з різних підходів, зокрема як: діалектичний процес; навчання, що має інформаційне та операційне наповнення; сукупність методів, які мають загальноосвітній, соціально-педагогічний, культуруотворювальний зміст; навчання, що ґрунтується на асоціативно-рефлекторному механізмі засвоєння знань, виробленні вмінь та навичок студентів; інноваційний процес, за умов якого всі види занять проводяться в активній формі пізнавально-дослідницького, проблемного і діалогічного навчання (проблемної лекції, диспутів, дебатів, діалогів, круглих столів, ділових та рольових ігор, тренінгів тощо) [1].

Отже, суть інтерактивних технологій полягає в тому, що освітній процес відбувається за умови безперервної активізації діяльності всіх студентів, за умов коли викладач і студенти постійно взаємодіють між собою та мають рівноправні відносини під час навчання. Тому, інтерактивні технології повинні сприяти формуванню фахових компетентностей, виробленню життєвих пріоритетів створенню умов співпраці та взаємодії, формуванню навичок комунікації як з одногрупниками, так і з викладачами. Відповідно, ці технології сприяють моделюванню ситуацій, що можуть виникати у життєвих обставинах, за умови використання викладачами ділових і рольових ігор, створення проблемних завдань та їх розв'язування [4].

Як показує практика, під час впровадження інтерактивних технологій студенти активно приймають участь у навчальній діяльності, моделюють проблемні професійні ситуації, працюють над тематикою і виконанням творчих і дослідницьких завдань, проводять обговорення з одногрупниками, набувають навичок обґрунтовувати та аргументувати власну точку зору, розробляють стратегії оптимальної поведінки в різних професійних ситуаціях.

Зазначене дає підстави виокремити характерні ознаки інтерактивного навчання, до яких відносяться:

- обов'язковість зворотного зв'язку;
- автономія та ініціативність студентів;

- співробітництво всіх учасників освітнього процесу;

- проблемний і рефлексивний характер навчання [5].

Таким чином, впровадження в освітній процес інтерактивних технологій передбачає, що педагог повинен визначати реакції, розуміння студентами мети занять, що є важливим для формування програмних компетентностей, необхідних для їх майбутньої професії. Як показує практика, підвищення ефективності використання інтерактивних методів навчання відбувається за умови впровадження в освітній процес мультимедіа-продуктів, а саме: електронних посібників і підручників, енциклопедичних довідників, навчальних відеофільмів тощо. Такі продукти об'єднують текстову, графічну, аудіо- та відеоінформацію, анімацію тощо.

На нашу думку, для підвищення якості фахової підготовки педагогів професійного навчання при викладанні курсу «Методика навчання дисциплін фахової підготовки» необхідно впроваджувати такі активні методи навчання:

- проведення *візуалізованих* лекційних занять з використанням презентаційних матеріалів, відеороликів та іншої наочності;

- *тренінги*, при проведенні яких кожний учасник отримує не тільки досвід і знання тренера, а й досвід і знання всіх інших учасників тренінгу для розуміння проблеми і знаходження способів її вирішення. Під час проведення тренінгу можуть бути застосовані декілька методів: міні-лекції, рольові ігри, командна робота, що робить тренування більш ефективним. Наприклад, вивчення теми «Критерії та норми оцінювання знань, умінь та навичок» доцільно організувати у вигляді рольової гри з розподіленням ролей серед студентів (студент → викладач → студент);

- *дискусію* можна застосовувати, розглядаючи проблемні ситуації у різних аспектах. При цьому, всі думки учасників обов'язково враховуються. Під час проведення дискусії створюються такі умови, за яких унеможливаються помилкові тлумачення, що сприяє активній участі студентів і забезпечується міцність засвоєння ними навчального матеріалу. У процесі дискусії студенти оволодівають прийомами наукового аргументування, що сприяє виробленню вмінь обґрунтовувати власну точку зору, критично підходити до чужих і власних суджень. Водночас, під час дискусії викладачеві необхідно звертати увагу на забезпечення порозуміння між всіма учасниками для запобігання виникнення конфліктних ситуацій;

- *ділова гра* є один із найбільш популярних серед студентів видів навчальної роботи, яка побудована на засадах творчості, змагальності, колективній співпраці. Однак, ефективність такого методу суттєво залежить від якості попередньої

підготовки викладача і студентів. Адже, метою будь-якої ділової гри є створення ситуацій, максимально наближених до реальності, в якій студенту необхідно виконати відповідні професійні дії, вміти працювати з нормативними документами, ефективно застосувати набуті знання та навички під час роботи з клієнтами, колегами і вміти себе презентувати в різних обставинах. Сценарій такої ділової гри повинен бути підготовлений безпосередньо викладачем. За умов виконання студентами проектів (колективного, групового, індивідуального), сценарій розробляють студенти які виконували такий проект. Розподілення ролей у ділових іграх залежить від змісту, призначення і характеру їх проведення. Наприклад, під час ділової гри студент може виконувати роль керівника підприємства, який разом зі своєю командою набирає нових працівників і проводить з ними співбесіду, що дозволяє штучно відтворити реальну ситуацію працевлаштування. У процесі проведення такої гри, студенти можуть провести аналіз власних помилок, які фактично вони не зробили, аналізують свої дії та набувають корисного досвіду для майбутньої професійної діяльності. Викладач повинен координувати дії всіх учасників гри, стимулювати студентів до висловлювання власних думок та загального оцінювання проведеної гри. Доцільно провести ділову гру у форматі представлення студентами майбутньому роботодавцю свого портфоліо, яке має містити власні розробки студентів, створені ними у період навчання, наприклад: участь у конкурсах, виставках, наукових конференціях, проектах; наукові статті та інші цікаві студентські роботи. Проведення ділової гри у такому форматі навчить студентів презентувати себе в умовах співбесіди з роботодавцями. Обов'язковою умовою у цій діловій грі є участь всіх студентів при зміні ролей. Тому, на нашу думку, ділові ігри як ефективний метод доцільно застосовувати під час практичних або семінарських занять з відповідною підготовкою, адже вони сприяють формуванню фахових компетентностей майбутніх викладачів професійного навчання.

Таким чином, ефективність формування у студентів фахових компетентностей при вивченні курсу «Методика навчання дисциплін фахової підготовки» залежить від використаних викладачем педагогічних технологій, які часто мають інтеграційний характер та передбачають поєднання традиційних і сучасних активних методів навчання.

Висновки та перспективи подальших розвідок напряму. Проведене дослідження дає підстави зробити висновок про те, що використання інтерактивних технологій під час опанування майбутніми педагогами професійного навчання курсу «Методика навчання дисциплін фахової підготовки» активізує їх мислення, сприяє формуванню ключових і фахових

компетентностей; забезпечує належний рівень оволодіння студентами навчальним матеріалом; активізує навчально-пізнавальну та дослідницьку їх діяльність; підвищує практичну орієнтованість освітнього процесу на майбутню професію, що допоможе студентам проводити аналіз отриманої інформації для формування власної думки та обґрунтовувати її. Таким чином, упровадження у освітній процес інтерактивних технологій сприяє досягненню комплексного результату, який проявляється у формуванні практичних навичок студентів для відповідної фахової діяльності та їх готовності до професійного самовдосконалення і генерування нових ідей.

Подальші наукові пошуки доцільно спрямувати на розробку науково-методичного забезпечення практичних занять курсу «Методика навчання дисциплін фахової підготовки» з використанням інтерактивних технологій.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ

1. Беляев Ю.І, Стеценко Н.М. Науково-дослідна діяльність студентів у структурі роботи університету. Педагогічний альманах. 2010. Вип. 6. С. 189-191.
2. Гуменюк Т.Б., Корець М.С. Професійна спрямованість природничо-наукової підготовки майбутніх педагогів професійного навчання. Професійно-технічна освіта. Київ : «Педагогічна преса», 2016. № 3 (72). С. 38-41.
3. Пехота О. М., Піктенко А.З., Любарська О.М. Освітні технології: навч.-метод. посіб. Київ : А.С.К., 2004. 256 с.
4. Підготовка до професійного навчання і праці (психолого-педагогічні основи) : навч.-метод. посіб. / за ред. Г.О. Балла, П.С. Перепелиці. Київ : Наукова думка, 2000. 188 с.
5. Слєпкань З.І. Наукові засади педагогічного процесу у вищій школі : навч. посіб. Київ : Вища шк., 2005. 239 с.
6. Технології професійно-педагогічної підготовки майбутніх учителів : навч. посіб. / за ред. О.А. Дубасенюк. Житомир : Житомир. держ. пед. ун-тет, 2001. 384с.

REFERENCES

1. Ball, G.O. & Quails, P.S. (Eds.). (2000). *Pidgotovka do profesiinogo navchannia i prasi (psihologo-pedagogichni osnovi)* [Preparation for professional training and work (psychological and pedagogical bases)]. Kyiv: Scientific opinion [in Ukrainian].
2. Bieliaiev, Yu.I. & Stetsenko, N.M. (2010) *Naukovo-doslidna diialnist studentiv u strukturi roboty universytetu* [Naukovo-doslidna diialnist studentiv u strukturi roboty universytetu]. *Pedahohichniy almanakh - Pedahohichniy almanakh*, 6, 189-191 [in Ukrainian].
3. Humeniuk, T.B. & Korets, M.S. (2016) *Profesiina spriamovanist pryrodnycho-naukovoї pidhotovky maibutnih pedahohiv profesiinoho navchannia* [Profesiina spriamovanist pryrodnycho-naukovoї pidhotovky maibutnih pedahohiv profesiinoho navchannia]. *Profesiino-tekhnichna osvita - Profesiino-tekhnichna osvita*, 3 (72), 38-41 [in Ukrainian].
4. Dubasenyuk, O.A. (Eds.). (2001). *Tehnologii profesiino-pedagogichnoї pidgotovki maibutnih uchiteliv* [Technologies of professional and pedagogical training of

future teachers]. Zhytomyr: Zhytomyr. state ped. un-tet [in Ukrainian].

5. Piekhota, O.M., Piktenko, A.Z. & Liubarska, O.M. (2004). *Osvitni tekhnolohii* [Osvitni tekhnolohii]. Kyiv : A.S.K. [in Ukrainian].

6. Slepkan, Z.I. (2005). *Naukovi zasady pedagogichnogo prosesu u viiii skoli* [Scientific bases of pedagogical process in higher school]. Kyiv: Higher school [in Ukrainian].

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

ЦАРЕНКО Ірина Леонтіївна – кандидат педагогічних наук, старший викладач кафедри технологічної та професійної освіти

Центральноукраїнського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка.

Науккові інтереси: теорія і методика професійної освіти.

INFORMATION ABOUT THE AUTHOR

TSARENKO Irina Leontyevna – Candidate of Pedagogical Sciences, senior lecturer of the Department of Technological and Professional Education of Volodymyr Vynnychenko Central Ukrainian State University.

Scientific interests: theory and methods of professional education.

Стаття надійшла до редакції 15.01.2023 р.

УДК 373.5.091.33:62

DOI: 10.36550/2415-7988-2023-1-208-255-259

ЦАРЕНКО Олександр Миколайович –

кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри технологічної та професійної освіти

Центральноукраїнського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-8130-6858>

e-mail: aaleksandr76@gmail.com

НОВОСАД Ліна Володимирівна –

вчитель трудового навчання комунального закладу

«Новомиргородська спеціальна школа

Кіровоградської обласної ради»

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-3733-375X>

e-mail: 9760452@cuspu.edu.ua

МЕТОДИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ІНФОРМАЦІЙНО-ТЕХНІЧНИХ ЗАСОБІВ ВІЗУАЛІЗАЦІЇ ПРОГРАМНОГО МАТЕРІАЛУ НА УРОКАХ ТЕХНОЛОГІЇ

Стаття присвячена виявленню методичних особливостей використання інформаційно-технічних засобів для формування програмних компетентностей учнів на основі візуалізації навчального матеріалу шкільного предмета «Технології». У роботі зазначено, що візуалізація розглядається педагогами як другорядний чинник, що виконує лише ілюстративну функцію. Але інформаційна насиченість сучасного світу вимагає як планування обсягу візуальної й вербальної інформації, так і методичної підготовки вчителя з переструктурування програмного матеріалу. Візуалізація навчального контенту не є простим ілюстративним матеріалом, а цілісною системою передавання візуальної інформації, яка має реагувати на конкретні дії суб'єкта освітнього процесу і надавати можливість керувати інформацією, що поступає в розпорядження учня через проєкційний екран.

Уточнено змістове наповнення термінів «візуалізація» та «наочність». Візуалізація забезпечує інтенсифікацію навчального процесу, яка досягається завдяки ущільненню програмного матеріалу, що сприяє скороченню часу на словесні міркування старшокласників.

Ключові слова: технологічна освіта, ключові компетентності, візуалізація, інформаційно-технічні засоби нового покоління.

TSARENKO Oleksandr Mykolaevich –

candidate in Pedagogical, Associate Professor of the Department of Technological and Professional Education,

Volodymyr Vynnychenko Central Ukrainian

State Pedagogical University

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-8130-6858>

e-mail: aaleksandr76@gmail.com

NOVOSAD Lina Volodymyrivna –

vocational training teacher of the

communal institution «Novomyrhorod special school

of the Kirovohrad regional council»

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-3733-375X>

e-mail: 9760452@cuspu.edu.ua